

Zpráva o doplňujícím entomologickém průzkumu VKP Rudolfovský lom

Úvod

Opuštěné kamenolomy a další tzv. postindustriální prostory stály donedávna mimo hlavní pozornost ochrany přírody. Postupem času se však ukázalo, že právě taková místa mají často velký ochránářský potenciál (viz např. Řehounek et al. 2015). Tento potenciál však postupně mizí kvůli zarůstání lokalit, pokud se ponechají samovolnému vývoji (viz např. Tropek a Řehounek 2012). Dosud nejrozšířenějším (a pro ochranu přírody nejhorším) způsobem obnovy území po těžbě je v ČR lesnická rekultivace na borovou monokulturu.

V roce 2014 a 2015 probíhal v údolí Rudolfovského potoka biologický průzkum, jehož garantem byl kolega Alois Pavlíčko (Pavlíčko 2015). Souběžně s tímto průzkumem proběhl v roce 2015 také tento doplňující průzkum, který se zaměřil především na druhy hmyzu a pavouků zachytitelných s pomocí zemních pastí a žlutých misek. Odborným a organizačním garantem doplňujícího průzkumu byl autor této zprávy, terénní data sbírali po zaškolení dobrovolníci ze spolku Náš domov, jejichž práci koordinoval Jaroslav Valevský ml.

Charakteristika lokality

Významný krajinný prvek (VKP) Rudolfovský lom byl registrován Magistrátem města České Budějovice. Vzhledem k odvolání některých vlastníků pozemků a následným soudním sporům dlouho nebyla registrace pravomocná (krajský soud v Českých Budějovicích zamítl poslední žalobu zastánců další výstavby v údolí na konci roku 2015).

Jde o prostor stěnového lomu ve svahu údolí Rudolfovského potoka a okolní pozemky, které vytvářejí vlhkostní gradient od potoční nivy až po výhřevné polohy na skalnatých svazích lomu a jeho horních okrajích (blíže k vymezení lokality Pavlíčko 2015).

Převážná část lomu a okolních svahů zarostla v procesu spontánní sukcese různovětými smíšenými lesními porosty a křovinami. Přírozené lesní porosty na první pohled kontrastují s okolními monokulturami hospodářských lesů, takže hranice VKP jsou místy v terénu velice dobře patrné. Na skalnatých srázích a fragmentárně také při horních okrajích lomu a na jeho dně se zachovaly xerothermní trávníky, které jsou však poslední dobou kvůli zastínění na ústupu.

Metodika průzkumu

Dne 26. 4. 2015 proběhlo v lokalitě položení zemních pastí a zaškolení dobrovolníků v jejich výběru a instalaci i výběru žlutých misek. Jde o standardní metody pro odchyt terestrických druhů hmyzu lezoucích po povrchu země, resp. létajících druhů hmyzu vázaných na květy. S červencovou přestávkou pak dobrovolníci vybírali zemní pastí a žluté misky. Nasbíraný materiál byl dále předáván autorovi této zprávy, který ho třídil, částečně sám určoval a částečně předával k determinaci specialistům na různé skupiny hmyzu a pavouky.

Průzkum s pomocí pastí byl dále doplněn individuálním sběrem a pozorováním dalších skupin brouků, z nichž část je dokumentována fotograficky. Průzkum doplňuje také několik

starších údajů o výskytu hmyzu, které autor této zprávy na předmětné lokalitě zaznamenal v letech 2013 a 2014. Během průzkumu byly orientačně, zaznamenávány také zvláště chráněné a ohrožené druhy obratlovců, ty jsou však již kompletně zahrnuty do zprávy kolegy Pavlíčka (Pavličko 2015).

Některé ochrannásky zajímavější údaje z tohoto průzkumu jsou již součástí zprávy kolegy Pavlíčka (Pavličko 2015) a byly též zařazeny do ND OP AOPK ČR.

Výsledky a diskuse

Doplňující průzkum provedený převážně s pomocí zemních pastí a žlutých misek prokázal na území VKP Rudolfovský lom výskyt celkem 57 druhů hmyzu a pavouků (pavouci – 4 druhy, švábi – 1 druh, rovnokřídlí – 2 druhy, brouci – 40 druhů, dvoukřídlí – 7 druhů, blanokřídlí – 3 druhy).

Většina druhů nemá z hlediska ochrany přírody větší význam, průzkum však odhalil i druhy ochrannásky zajímavé. Jde např. o čtyři zvláště chráněné druhy hmyzu ve smyslu vyhlášky č. 395/1992 Sb., které jsou zařazeny do kategorie ohrožených druhů. Z brouků se jedná o střevlíka Scheidlerova (*Carabus scheidleri scheidleri*) a zdobence skvrnitého (*Trichius fasciatus*), z řádu blanokřídlych pak o čmeláka rokytového (*Bombus hypnorum*) a čmeláka hájového (*Bombus lucorum*).

Z dvoukřídleho hmyzu je nejzajímavějším nálezem octomilka *Hirtodrosophila cameraria*. Jde o vzácnější teplomilný druh mouchy, jehož vývin probíhá v houbách (J. Máca – ústní sdělení).

Všechny nalezené a určené druhy hmyzu a pavouků jsou uvedeny v souhrnné tabulce (formát xls), která je přílohou této zprávy.

Závěr

Doplňující entomologický průzkum prováděný s pomocí pastí prokázal výskyt čtyř zvláště chráněných druhů hmyzu (po dvou broucích a blanokřídlych) a jednoho vzácnějšího druhu dvoukřídleho hmyzu. Jde o podpůrný biologický průzkum pro zprávu kolegy Pavlíčka (2015), s jejímiž závěry ve vztahu k ochraně VKP Rudolfovský lom se autor této zprávy plně ztotožňuje.

K udržení vhodného prostředí pro ohrožené i běžné druhy bezobratlých živočichů je třeba zachovat v kamenolomu určitý režim disturbancí, především na plochách, kde jsou sešlapem udržována iniciální či raná sukcesní stadia. Jako velmi vhodné opatření se také jeví citlivě prořezání dřevin v lomu, zejména těch nepůvodních. Výše popsaným způsobem bude zachována a případně také zvýšena mozaikovitost prostředí, která je pro ochranu biodiverzity (nejen) ve VKP Rudolfovský lom klíčová.

Poděkování

Autor zprávy děkuje dobrovolníkům ze spolku Náš domov za neocenitelnou pomoc při terénních pracích a několika kolegům za determinace nasbíraného materiálu. Jmenovitě v abecedním pořadí jde o tyto determinátory: Petr Bogusch (blanokřídlí), František Grycz (střevlíci), Zdeněk Kletečka (tesařici), Ondřej Košulič (pavouci), Jan Máca (dvoukřídlí), Pavel Marhoul (rovnokřídlí a švábi) a Josef Mertlik (kovařici).

Literatura:

PAVLÍČKO A. 2015: Doplnující zoologický a botanický průzkum (podklad pro biologické a další zhodnocení. Náš domov, Rudolfov.

ŘEHOUNEK J., ŘEHOUNKOVÁ K., TROPEK R., PRACH K. eds. (2015): Ekologická obnova území narušených těžbou nerostných surovin a průmyslovými deponiemi. Calla, České Budějovice.

TROPEK R., ŘEHOUNEK J. 2012: Bezobratlí postindustriálních stanovišť- význam, ohrožení a ochrana. EntÚ BC AV ČR & Calla, České Budějovice.

V Českých Budějovicích 15. 1. 2016

RNDr. Jiří Řehounek

Kontakt: 605 066 898, RehounekJ@seznam.cz

latinský název	český název	čeleď	řád	datum	metoda	leg.	det.
Aulonia albimana		Lycosidae	Araneae	VIII.2015	zemní past	J. Valevský	O. Košulič
Coelotes terrestris		Agelenidae	Araneae	VIII.2015	zemní past	J. Valevský	O. Košulič
Pardosa lugubris		Lycosidae	Araneae	VIII.2015	zemní past	J. Valevský	O. Košulič
Trochosa terricola		Lycosidae	Araneae	VIII.2015	zemní past	J. Valevský	O. Košulič
Ectobius sylvestris		Ectobiidae	Blattodea	X.2015	zemní past	J. Valevský	P. Marhoul
Abax parallelepipedus		Carabidae	Coleoptera	30.6.2015	zemní past	J. Valevský	F. Grycz
Abax parallelepipedus		Carabidae	Coleoptera	X.2015	zemní past	J. Valevský	F. Grycz
Abax parallelus		Carabidae	Coleoptera	25.5.2015	zemní past	J. Valevský	F. Grycz
Abax parallelus		Carabidae	Coleoptera	30.6.2015	zemní past	J. Valevský	F. Grycz
Abax parallelus		Carabidae	Coleoptera	X.2015	zemní past	J. Valevský	F. Grycz
Agelastica alni	báziivec olšový	Chrysomelidae	Coleoptera	30.5.2015	pozorování	J. Řehounek	J. Řehounek
Agelastica alni	báziivec olšový	Chrysomelidae	Coleoptera	26.4.2015	pozorování	J. Řehounek	J. Řehounek
Anoplotrupes stercorosus	chrobák lesní	Geotrupidae	Coleoptera	11.6.2015	zemní past	J. Valevský	J. Řehounek
Anoplotrupes stercorosus	chrobák lesní	Geotrupidae	Coleoptera	VIII.2015	zemní past	J. Valevský	J. Řehounek
Anoplotrupes stercorosus	chrobák lesní	Geotrupidae	Coleoptera	X.2015	zemní past	J. Valevský	J. Řehounek
Anoplotrupes stercorosus	chrobák lesní	Geotrupidae	Coleoptera	30.5.2015	pozorování	J. Řehounek	J. Řehounek
Anoplotrupes stercorosus	chrobák lesní	Scarabaeidae	Coleoptera	14.9.2013	foto	J. Řehounek	J. Řehounek
Calathus fuscipes		Carabidae	Coleoptera	30.6.2015	zemní past	J. Valevský	F. Grycz
Carabus convexus		Carabidae	Coleoptera	25.5.2015	zemní past	J. Valevský	F. Grycz
Carabus convexus		Carabidae	Coleoptera	X.2015	zemní past	J. Valevský	F. Grycz
Carabus granulatus	střevlík zrnitý	Carabidae	Coleoptera	11.6.2015	zemní past	J. Valevský	F. Grycz
Carabus hortensis	střevlík zahradní	Carabidae	Coleoptera	X.2015	zemní past	J. Valevský	J. Řehounek
Carabus hortensis	střevlík zahradní	Carabidae	Coleoptera	VIII.2015	zemní past	J. Valevský	J. Řehounek
Carabus hortensis	střevlík zahradní	Carabidae	Coleoptera	25.5.2015	zemní past	J. Valevský	F. Grycz
Carabus hortensis	střevlík zahradní	Carabidae	Coleoptera	30.6.2015	zemní past	J. Valevský	F. Grycz
Carabus hortensis	střevlík zahradní	Carabidae	Coleoptera	X.2015	zemní past	J. Valevský	F. Grycz
Carabus scheidleri	střevlík Scheidlerův	Carabidae	Coleoptera	11.6.2015	zemní past	J. Valevský	F. Grycz
Carabus scheidleri	střevlík Scheidlerův	Carabidae	Coleoptera	26.4.2015	pozorování	J. Řehounek	J. Řehounek
Carabus violaceus	střevlík fialový	Carabidae	Coleoptera	X.2015	zemní past	J. Valevský	F. Grycz
Cassida rubiginosa		Chrysomelidae	Coleoptera	30.5.2015	pozorování	J. Řehounek	J. Řehounek
Cassida rubiginosa		Chrysomelidae	Coleoptera	31.5.2014	pozorování	J. Řehounek	J. Řehounek
Cassida viridis	štitonoš zelený	Chrysomelidae	Coleoptera	31.5.2014	pozorování	J. Řehounek	J. Řehounek
Civina collaris		Carabidae	Coleoptera	X.2015	zemní past	J. Valevský	F. Grycz
Coccinella septempunctata	slunéčko sedmtečné	Coccinellidae	Coleoptera	X.2015	zemní past	J. Valevský	J. Řehounek
Dalopius marginatus		Elaterridae	Coleoptera	25.5.2015	zemní past	J. Valevský	J. Mertlik
Gastrophysa viridula		Chrysomelidae	Coleoptera	30.5.2015	pozorování	J. Řehounek	J. Řehounek
Gastrophysa viridula		Chrysomelidae	Coleoptera	26.4.2015	pozorování	J. Řehounek	J. Řehounek
Harmonia axyridis	slunéčko východní	Coccinellidae	Coleoptera	X.2015	zemní past	J. Valevský	J. Řehounek
Harmonia axyridis	slunéčko východní	Coccinellidae	Coleoptera	30.5.2015	pozorování	J. Řehounek	J. Řehounek
Harpalus rufipes		Carabidae	Coleoptera	25.5.2015	zemní past	J. Valevský	F. Grycz
Harpalus rufipes		Carabidae	Coleoptera	11.6.2015	zemní past	J. Valevský	F. Grycz
Harpalus rufipes		Carabidae	Coleoptera	30.6.2015	zemní past	J. Valevský	F. Grycz
Chrysolina fastuosa	mandelinka nádherná	Chrysomelidae	Coleoptera	30.5.2015	pozorování	J. Řehounek	J. Řehounek
Chrysolina fastuosa	mandelinka nádherná	Chrysomelidae	Coleoptera	31.5.2014	pozorování	J. Řehounek	J. Řehounek
Chrysomela populi	mandelinka topolová	Chrysomelidae	Coleoptera	26.4.2015	pozorování	J. Řehounek	J. Řehounek
Nebria brevicollis		Carabidae	Coleoptera	25.5.2015	zemní past	J. Valevský	F. Grycz
Nebria brevicollis		Carabidae	Coleoptera	11.6.2015	zemní past	J. Valevský	F. Grycz
Nicrophorus humator	hrobařík černý	Silphidae	Coleoptera	X.2015	zemní past	J. Valevský	J. Řehounek
Nicrophorus humator	hrobařík černý	Silphidae	Coleoptera	VIII.2015	zemní past	J. Valevský	J. Řehounek
Nicrophorus vespillo	hrobařík obecný	Silphidae	Coleoptera	11.6.2015	zemní past	J. Valevský	J. Řehounek
Nicrophorus vespillo	hrobařík obecný	Silphidae	Coleoptera	X.2015	zemní past	J. Valevský	J. Řehounek
Nicrophorus vespillo	hrobařík obecný	Silphidae	Coleoptera	VIII.2015	zemní past	J. Valevský	J. Řehounek
Oiceoptoma thoracica	mrchožrout znamenavý	Silphidae	Coleoptera	X.2015	zemní past	J. Valevský	J. Řehounek
Oiceoptoma thoracica	mrchožrout znamenavý	Silphidae	Coleoptera	VIII.2015	zemní past	J. Valevský	J. Řehounek
Oulema gallaeciana	kohoutek modrý	Chrysomelidae	Coleoptera	26.4.2015	pozorování	J. Řehounek	J. Řehounek
Oulema melanopus	kohoutek černý	Chrysomelidae	Coleoptera	26.4.2015	pozorování	J. Řehounek	J. Řehounek
Phosphuga atrata		Silphidae	Coleoptera	25.5.2015	zemní past	J. Valevský	J. Řehounek
Phyllopertha horticola	listokaz zahradní	Scarabaeidae	Coleoptera	11.6.2015	zemní past	J. Valevský	J. Řehounek
Poecilus cupreus		Carabidae	Coleoptera	25.5.2015	zemní past	J. Valevský	F. Grycz
Pterostichus aethiops		Carabidae	Coleoptera	25.5.2015	zemní past	J. Valevský	F. Grycz
Pterostichus niger		Carabidae	Coleoptera	30.6.2015	zemní past	J. Valevský	F. Grycz
Pterostichus niger		Carabidae	Coleoptera	X.2015	zemní past	J. Valevský	F. Grycz
Pterostichus niger		Carabidae	Coleoptera	X.2015	zemní past	J. Valevský	F. Grycz
Pterostichus nigrita		Carabidae	Coleoptera	25.5.2015	zemní past	J. Valevský	F. Grycz
Pterostichus oblongopunctatus		Carabidae	Coleoptera	25.5.2015	zemní past	J. Valevský	F. Grycz
Rhagonycha fulva	páteříček žlutý	Cantharidae	Coleoptera	X.2015	zemní past	J. Valevský	J. Řehounek
Saphanus piceus		Cerambycidae	Coleoptera	X.2015	individuální sběr	J. Valevský	Z. Kletěčka
Trichius fasciatus	zdobenec skvrnitý	Scarabaeidae	Coleoptera	30.5.2015	foto	J. Řehounek	J. Řehounek
Trypocopris vernalis	chrobák hladký	Geotrupidae	Coleoptera	VIII.2015	zemní past	J. Řehounek	J. Řehounek
Cetonia aurata	zlatohlávek zlatý	Scarabaeidae	Coleoptera	31.5.2014	pozorování	J. Řehounek	J. Řehounek
Stenurella melanura	tesařík černošpičkový	Cerambycidae	Coleoptera	30.5.2015	pozorování	J. Řehounek	J. Řehounek
Stenurella bifasciata		Cerambycidae	Coleoptera	30.5.2015	pozorování	J. Řehounek	J. Řehounek
Anthomyia cf. pluvialis		Anthomyiidae	Diptera	7.6.2015	foto	J. Řehounek	J. Máca
Haematopota pluvialis		Tabanidae	Diptera	17.8.2015	žlutá miska	J. Valevský	J. Máca
Hirtodrosophila cameraria		Drosophilidae	Diptera	X.2015	žlutá miska	J. Valevský	J. Máca
Chloromyia formosa		Stratiomyidae	Diptera	X.2015	žlutá miska	J. Valevský	J. Máca
Scenopinus fenestralis		Scenopinidae	Diptera	X.2015	žlutá miska	J. Valevský	J. Máca
Tephrochlamys flavipes		Heleomyzidae	Diptera	X.2015	žlutá miska	J. Valevský	J. Máca
Toxoneura quinque maculata		Pallopiteridae	Diptera	X.2015	žlutá miska	J. Valevský	J. Máca
Bombus hypnorum	čmelák rokytový	Apidae	Hymenoptera	VIII.2015	žlutá miska	J. Valevský	P. Bogusch
Bombus lucorum	čmelák hájový	Apidae	Hymenoptera	VIII.2015	žlutá miska	J. Valevský	P. Bogusch
Vespa germanica	vosa německá	Vespidae	Hymenoptera	VIII.2015	zemní past	J. Valevský	P. Bogusch
Pholidoptera griseoaptera	kobylika křovištní	Tettigoniidae	Orthoptera	30.5.2015	foto	J. Řehounek	P. Marhoul
Tetrix tenuicornis	marše tenkorohá	Tetrigidae	Orthoptera	30.5.2015	foto	J. Řehounek	P. Marhoul